

Raport de arhitectură-Structurile arheologice de pe strada Lipscani / sector hanul Zlătari

Virgil Apostol,
Ștefan Bâlici, Claudia Apostol

1. Structurile arheologice de pe str. Lipscani

Tronsonul cuprins între Calea Victoriei și Banca Națională

Vestigiile arheologice descoperite cu ocazia cercetărilor de pe str. Lipscani fac parte din structura de secol XVIII și XIX a Centrului istoric al Bucureștiului. Cercetările arheologice, focalizate mai ales asupra suprafeței de la intersecția străzii Lipscani cu Calea Victoriei, au adus la lumină structurile Hanului Zlătari care defineau frontul sudic al vechii străzi și o serie de fundații care conturează fragmentar fostul front nordic al străzii, în care era probabil integrat și hanul Filipescu.

Distrugerile provocate de lucrările edilitare contemporane sunt și aici un factor care face imposibilă recuperarea unor date arheologice și restrâng aria cercetărilor. Astfel, limita nordică a Hanului Zlătari este suprapusă de o conductă, un cămin de vizitare este amplasat tangent cu ruina, iar alte tipuri de rețele traversează vestigiile arheologice.

Hanurile bucureștene, localizate în planurile istorice de la jumătatea secolului al XIX-lea și anunțate de configurația actuală a tramei stradale, în lumina noilor cercetări devin prezențe concrete ale unei istorii care își aștepta de mult confirmarea arheologică.

1.1. Zona Hanului Zlătari

Cercetările arheologice au reperat în zona fostului han Zlătari două ansambluri distincte care este posibil să reprezinte două etape importante de edificare¹.

Faza I

La o distanță de aprox. 8m față de frontul nordic al actualei străzi Lipscani, în lărgirea de pe latura sudică pe care o are strada la intersecția cu Calea Victoriei, pe o distanță de 12,70 m, a fost reperat frontul nordic al primei faze de edificare (Z 1). Acest zid, împreună cu zidul Z 3 și Z 4 delimitează o suprafață (Faza I - spațiu scară) care adăpostea probabil scara de acces la subsolul construcției (pivnița). Câteva observații atestă destinația acestui spațiu: 1. fundațiile zidurilor Z 1 (Faza I - spațiu scară) și Z 4 au sămânța rampantă; 2. amprentele unor bârne de lemn (cu secțiunea de cca. 20 x 30cm (20cm), încastrate în zidărie în momentul construirii, alcătuiau treptele. Această zonă era delimitată de restul spațiilor subsolului prin două arce adiacente, în plin cintru, cu deschiderea de aprox. 1,90 m, respectiv 1,60m. Paramentul interior al Z 1 (Faza I - pivniță) anunță o prelucrare specială a spațiului spre care conducea scara - o pivniță cu paramentul ritmat de rezalături încheiate în arce retrase succesiv, definind astfel o succesiune de nișe de dimensiuni mari. Alături de aceste prelucrări, zidul Z1 conține două nișe, una în zona scării și una în pivniță, încheiate cu arc frânt (nișă 2) sau în plin cintru (nișă 1). În privința sistemului de acoperire a spațiului nu poate fi formulată o ipoteză,

---

¹ Urmele conservate ale celor două alcătuirii sugerează, în stadiul actual al cercetărilor, o restructurare importantă a aceluiași ansamblu.

având în vedere că urmele firave ale pornirii unei posibile „boltiri” conservate ar putea sugera o acoperire transversală cu o deschidere foarte mare (cel puțin 8,50 m). Este însă posibil ca spațiul să fi fost acoperit cu un planșeu de lemn.

Tehnica de construcție a acestei alcătuirii din prima fază este caracterizată de folosirea cărămizii subțiri, cu dimensiunea de 29x14,5x3(3,5) cm, a rosturilor groase de mortar (3,5-4cm) și a tiranților din lemn încorporați în masa de zidărie (22x22 cm).

Cele două spații au fost separate, într-o fază de restructurare a primei etape constructive prin blocarea trecerii cu zidul Z 2.

Faza II

Cea de-a doua secvență constructivă, survenită probabil în urma unei distrugerii puternice² și a unei noi politici urbane, conturează un nou front nordic al Hanului Zlătari, retras cu aprox. 2,50 m față de vechiul amplasament. Vestigiile descoperite descriu o succesiune de șase spații aliniate de-a lungul limitei nordice a hanului (Z 5), surprinse pe o lungime de 25 m. Dintre aceste spații doar trei erau dublate probabil de subsoluri (pivnițe), iar trei, datorită condițiilor de fundare dificile (suprapunerea cu edificiul anterior³, zone masive de umplutură) se dezvoltau doar la nivelul solului. Dintre cele trei pivnițe, două au răsuflători construite în masa de zidărie (*pivniță 1, pivniță 2*).

Zidurile, construite din cărămidă de 27x13x4 cm legată cu mortar de var, sunt alcătuite din: talpă de fundație (lată de 1,40 m, adâncă de 1,45m) turnată direct în groapă, zidul subsolului, zidit (lat de 1,10 m, înalt de 1,60 m) și un zid de elevație, lat de 0,80 m, conservat pe alocuri pe înălțimea unei singure asize. O abatere de la această schemă constructivă este fundația în trepte observată pe latura nordică a zidului Z 5 în zona mediană a încăperii 1.

Sistemul de acoperire al pivnițelor cu bolți *a vela* aplatizate este anunțat de urmele pornirilor conservate la colțurile unora dintre încăperi. De asemenea, amprentele pornirilor bolților se păstrează în zidurile Z 5, Z 6, Z 7, Z 10, Z 11, Z 12.

Dintre toate spațiile prezentate, numai unuia i se poate observa întreg perimetrul – *Faza II / pivniță 3* – celelalte spații continuând în zona necercetată de sub trotuar și, mai departe, sub construcțiile actuale. Această pivniță conține pe latura sudică o posibilă trecere spre aripa vestică a hanului Zlătari.

1.2. Ruinele din frontul nordic al vechii străzi Lipscani

Au fost descoperite parțial la o distanță de aproximativ 1,50m de frontul actual structuri de zidărie care alcătuiau cel puțin patru fundații ale unor construcții situate pe aliniament (Z 13; Z 14; Z 15; Z 16-Z19). Trei dintre fundații au probabil⁴ o adâncime de fundare mare: *fundația 2* – mai mare de 80 cm; *fundația 3* – mai mare de 1,30m, *fundația 4* – 2,40 m de la nivelul posibil de călcare anunțat de o asiză din elevație. Aceste fundații suprapun câteva structuri anterioare: Z 18, Z 20, Z 21.

² În interiorul *încăperii 3* a celei de-a doua faze a hanului, situația arheologică conservată atestă faptul că fundațiile acestei părți a construcției au fost turnate în groapă săpată direct într-un strat masiv de dărâmatură arsă puternic.

³ Z 4 este tăiat longitudinal de zidul perimetral al celei de-a doua faze constructive – Z 5.

⁴ A fost atins nivelul de fundare doar în cazul *fundației 1* (adâncime 35 cm) și *fundației 4*.

Relaționarea structurilor de pe frontul nordic cu ruinele Hanului Zlătari este compromisă de traseele utilităților publice care au distrus orizonturile arheologice ale vechii străzi. Nivelul ridicat până la care sunt conservate zidurile Z 13; Z 14; Z 15; Z 16-Z19 sugerează o relație de contemporaneitate a acestora cu structurile Fazei II – Hanul Zlătari.

2. Recomandări privind conservarea și valorificarea vestigiilor arheologice descoperite pe str. Lipsani / sector hanul Zlătari

1. Nici o structură arheologică nu va fi demolată pentru realizarea infrastructurii din Proiectul de reabilitare a zonei pilot a Centrului istoric.

2. Proiectul de rețele și rețelele existente vor fi modificate astfel încât ruinele arheologice să poată să fie prezentate în totalitate: căminul tangent cu ruina va fi mutat, conducta care traversează *încăperea 2* va fi mutată sau va fi trasă pe sub fundațiile ruinelor arheologice.

3. Cercetarea suprafeței de sub trotuarul sudic actual este imperativă pentru a fi prevenite distrugerile în momentul branșării utilităților, așa cum s-a întâmplat pe strada Smârdan, unde mai multe structuri arheologice au fost demantelate. Dintre acestea o notăm pe cea mai gravă: un tronson al zidului Z 7, al *pivniței 2 (Smârdan 39-41 – casa 1⁵)* a fost demolat pentru traversarea unei conducte al cărei traseu putea lesne să fie adaptat configurației ruinelor.

4. Se impune conservarea și punerea în valoare într-o amenajare vizitabilă a tuturor vestigiilor descoperite ale Fazei I și II – zona Hanului Zlătari (*planșa 02*), excepționale prin amploarea și calitatea mărturiilor arheologice descoperite: spații boltite, detalii constructive, tehnici constructive caracteristice perioadei medievale, etc. În acest scop, realizarea unui proiect de restaurare, conservare și valorificare de către specialiști abilitați în astfel de operațiuni este obligatorie.

---

⁵ M. Mărgineanu Cârstoiu, V. Apostol, Ș. Bălici, C. Apostol, P. Mortu, *Studiu de arhitectură al structurilor arheologice – str. Smârdan, Zona pilot a Centrului istoric București*, 2007, p.5.